

Sygn. akt II CKN 739/2000

W Y R O K

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2000 r.

Sąd Najwyższy Izba Cywilna
w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN – Zdzisław Świeboda

Sędziowie: SN – Zbigniew Strus (spraw.)

SN – Tadeusz Żyznowski

Protokolant: Anna Jasińska

po rozpoznaniu w dniu 15 maja 2000 r.

na rozprawie sprawy z powództwa małoletnich H. i M. P. działających przez matkę A. P. i A. P.

przeciwko Z. S.

o ustalenie ojcostwa i alimenty

na skutek kasacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 17 września 1999 r.,

1. oddała kasację,

2. nie obciąża powodów kosztami procesu.

U Z A S A D N I E N I E

Sąd Okręgowy w G. oddalił apelację A. P. działających w imieniu własnym oraz małoletnich dzieci H. i M. P. w sprawie przeciwko Z. S. o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane, od wyroku Sądu Rejonowego w M. oddalającego powództwo.

Należy dodać, że wyrokiem z dnia 26 stycznia 1998 r. którego prawomocność została stwierdzona, Sąd Rejonowy w M. po rozpoznaniu sprawy z powództwa Prokuratury Rejonowej w M. (tak określono stronę powodową w sentencji wyroku i tę jednostkę organizacyjną zawiadomiono o terminie rozprawy), ustalił że M. P. (mąż matki małoletnich) nie jest ojcem H. P. ur. 20 czerwca 1994 r. oraz M. P. ur. 3 sierpnia 1995 r.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia sądu pierwszej instancji, że zostało obalone domniemanie ojcostwa pozwanego wynikające z przyznanego i wspartego dalszymi dowodami obcowania płciowego z matką dzieci w okresie koncepcyjnym. Przeciw temu domniemaniu przemawiają bowiem zgodne, a wykluczające ojcostwo, wyniki badania serologicznego oraz dwukrotne badanie w różnych placówkach polimorfizmu DNA.

W kasacji opartej na obydwu podstawach pełnomocnik A. P. przytoczył jako podstawę naruszenie art. 85 k.r. i o. przez nieuwzględnienie zawartego w tym przepisie domniemania oraz art. 232 i 233 § 1 kpc przez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów. Dlatego skarżący wnosił o wydanie orzeczenia przewidzianego w art. 393¹³ § 1 zdanie drugie kpc.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Powoływany w kasacji przepis art. 85 k.r. i o. dzieli się na dwie jednostki (paragrafy) różniące się przedmiotem uregulowania. Nie zwrócił na to uwagi adwokat wnoszący kasację, co utrudnia merytoryczną ocenę jej zasadności. W pierwszej części przepisu ustanowione zostało domniemanie prawne ojcostwa oparte na fakcie obcowania z matką w określonym czasie przed urodzeniem się dziecka. Jest to domniemanie, które pozwany może obalić (art. 234 kpc) przez wykazanie, że ojcem nie jest. Z powyższego wynika, że obrona pozwanego w procesie o ustalenie ojcostwa może być dwustopniowa - przez zaprzeczenie podstawy domniemania lub przez jego obalenie polegające na wykazaniu, że nie jest ojcem.

W rozpoznawanej sprawie pozwany podniósł drugie - spośród wskazanych wyżej - zarzuty. Wykazanie, że nie jest ojcem obydwójga małoletnich dzieci wymagało przeprowadzenia dowodów o odpowiednim stopniu pewności. Sąd drugiej instancji, w ślad za stanowiskiem Sądu Rejonowego, taką moc zdolną obalić domniemanie prawne przypisał wymienionym dowodom ze względu na ich powszechnie uznaną wartość naukową potwierdzoną w wieloletniej praktyce dotyczącej ogromnego materiału porównawczego (tj. liczby przeprowadzanych badań w Polsce i w innych krajach) oraz ze względu na zgodność wyników badań serologicznych opartych na regułach dziedziczenia grup krwi i wyników badań kodu genetycznego indywidualizującego pod względem biologicznym każdą osobę ludzką. Pozostawiona sądom orzekającym swoboda oceny mocy i znaczenia przeprowadzonych dowodów (art. 233 § 1 kpc) w rozpoznawanej sprawie nie tylko pozwalała lecz wręcz nakazywała uznanie tych wyników, skoro ich wymowa nie pozostawiała wątpliwości co do tego, że pozwany Z. S. mimo obcowania z A. P. w okresie koncepcyjnym nie jest ojcem małoletnich powodów, a inne dowody podważające wyniki badań biologicznych nie zostały wskazane ani ujawnione.

Z przytoczonych względów gdyby nawet skarżący prawidłowo (przez wskazanie art. 385 kpc a nie tylko art. 233 § 1 kpc stosowanego przez Sąd drugiej instancji w zakresie ograniczonym zarzutami apelacji i treścią art. 382 kpc) sformułował podstawę dotyczącą przekroczenia reguł swobodnej oceny zebranego materiału, byłaby ona nieusprawiedliwiona. Nieskuteczność podważenia legalności ustaleń faktycznych prowadzi do związania nimi Sądu Najwyższego i w okolicznościach sprawy czyni bezskutecznym zarzut niewłaściwego stosowania prawa materialnego art. 85 § 1 k.r. i o.

Ponieważ art. 85 § 2 k.r. i o. zawiera regułę ustalania ojcostwa, gdy domniemanie, o którym była mowa wyżej dotyczy co najmniej dwóch mężczyzn, nie stosowaną w rozpoznawanej sprawie, gdyż A.P. nie ujawniła z kim oprócz pozwanego obcowała w okresie koncepcyjnym, nie ma potrzeby rozważania ewentualnego naruszenia tego przepisu. Natomiast zgromadzony materiał nie dawał Sądowi podstawy do podejmowania usprawiedliwionej co do zasady w tego rodzaju sprawie inicjatywy dowodowej przewidzianej w art. 232 zdanie drugie kpc. Dla zastosowania tego przepisu niewystarczające są bowiem okoliczności usprawiedliwiające działanie z urzędu, tj. potrzeba wyrównania szans osób nieporadnych ze względu na cechy osobiste i charakter sprawy - dotyczącej dóbr podstawowych dla osoby ludzkiej. Dopuszczenie dowodu z urzędu wymaga ponadto ujawnienia faktów pozwalających wskazać właściwy środek oraz sformułować tezę dowodową. W rozpoznawanej sprawie treść dotychczasowych zeznań A. P. wskazujących na utrzymywanie stosunków cielesnych w okresie koncepcyjnym tylko z pozwanym, mimo ich sprzeczności z dowodami o charakterze obiektywnym, nie dawała podstaw do przypuszczeń konkretyzujących osobę ojca małoletnich.

Dlatego zarzut naruszenia art. 232 kpc jest bezzasadny.

Nie dopatrując się usprawiedliwionych podstaw kasacji z mocy art. 393¹² kpc należało orzec jak w sentencji. Podstawę orzeczenia o kosztach procesu stanowił odpowiednio stosowany przepis art. 102 kpc.

db